

Nr 166

Utlåtande i anledning av väckta motioner om ersättning åt elektrikern J. F. Öberg för skada, uppkommen under militärtjänstgöring.

(5:e avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lage Svedberg m. fl.* (I: 67) och den andra inom andra kammaren av herr *Åkerström m. fl.* (II: 91), har hemställts, att riksdagen måtte medge att till elektrikern John Frithiof Öberg skall för skada, uppkommen under militärtjänstgöring den 29 augusti 1951, enligt reglerna i militärsättningsförordningen utgå dels sjukpenning för tiden den 18 januari 1953—den 17 januari 1955, dels o c k ersättning för tid därefter, så länge Öberg är arbetsoförmögen eller hans arbetsförmåga är nedsatt, med belopp, som för var tid fastställas av riksförsäkringsanstalten eller försäkringsrådet efter prövning i vanlig ordning av ersättningsbeloppens storlek.

Till stöd för ifrågavarande förslag anföres i motionen I: 67 följande.

Vid olycksfall under militärtjänstgöring den 29 augusti 1951 skadades elektrikern, värnpliktige 31-70-33, John Frithiof Öberg, Robertsfors, född den 19 november 1913, så svårt i huvudet, att han sedan dess, med undantag för korta tider, varit helt arbetsoförmögen. I anledning av de vid olycksfallet ådragna skadorna erhöll Öberg — med undantag för en kortare tid, då han delvis var i arbete — t. o. m. den 17 januari 1953 ersättning från riksförsäkringsanstalten enligt reglerna i militärsättningsförordningen. Efter den 17 januari 1953 har han emellertid, ehuru han hela tiden varit arbetsoförmögen, icke erhållit någon som helst ersättning enligt militärsättningsförordningen. I beslut den 11 februari 1953 förklarade nämligen riksförsäkringsanstalten, samtidigt som den tillerkände Öberg sjukpenning för viss tid t. o. m. den 17 januari 1953, att anstalten fann sådant samband icke föreligga mellan Öbergs militärtjänstgöring och hans efter den 17 januari 1953 kvarstående besvär, att ytterligare ersättning enligt militärsättningsförordningen kunde utgå till honom. Kungl. försäkringsrådet fann i utslag den 24 april 1954 ej skäl göra ändring i överklagade beslutet.

Riksförsäkringsanstalten har alltså funnit orsakssamband föreligga mellan olycksfallet och sjukdomen t. o. m. den 17 januari 1953 men icke mellan olycksfallet och efter nämnda dag kvarstående besvär. Skälen till att en sådan skillnad gjorts har icke närmare angivits av riksförsäkringsanstalten och ej heller av försäkringsrådet. Sådana skäl synes, enligt den utredning som nu föreligger, ej heller kunna anföras.

En kort redogörelse för hur det tillgick vid olycksfallet och för den ersättning som utgått till Öberg lämnas i det följande.

Öberg, som fullgjorde en 30 dagars repetitionsövning, var den 29 augusti 1951 sysselsatt med arbete vid rivning av en bro över den s. k. Kalabäcken

inom I 20:s övningsområde i Umeå. Då han härvid sköt en med jord tungt lastad tippkärra uppför en smetig landgång i starkt motlut, halkade han och slog med våldsamt kraft pannan i landgången. Öberg blev yr av slaget och fick kräkningar samt lades av kamraterna att vila på arbetsplatsen. Han kunde ej återgå i arbete utan sattes att vakta en eld vid arbetsplatsen till arbetets slut för dagen. På morgonen följande dag var Öberg något bättre och följde med ut till arbetsplatsen men kunde ej återgå till sitt tidigare arbete. Enär Öberg och hans arbetskamrater, som fullgjort arbete på beting, arbetat in 3 dagars permission och då Öberg trodde att besvären skulle gå över, uppsökte han ej läkare utan för hem under permissionen. Efter hemkomsten blev han emellertid på kvällen den 31 augusti åter illamående och måste gå till sängs samt var sängliggande den 1 och 2 september. Sistnämnda dag tillkallades läkare. Denne remitterade Öberg till regementets läkare. Den 3—6 september vårdades Öberg på regementets sjukstuga och därefter till den 14 september på Umeå lasarett. Öberg var därefter sjukskriven i hemmet till den 15 oktober, då han genom tillmötesgående av sin förre arbetsgivare bereddes sysselsättning oaktat han icke kunde fullgöra sitt tidigare arbete utan endast lättare arbete under förkortad daglig arbetstid. Den 19 december 1951 sjukskrevs Öberg åter och var sedan arbetsoförmögen t. o. m. den 31 augusti 1952. Under denna tid erhöll Öberg sjukpenning enligt militärsättningsförordningen. För tiden den 2 september 1952—12 januari 1953 erhöll Öberg sedan livränta enligt militärsättningsförordningen efter en till 25 procent beräknad invaliditet. Den 13—17 januari 1953 utgick åter sjukpenning, men därefter upphörde all ersättning enligt ovannämnda beslut av riksförsäkringsanstalten och försäkringsrådet.

Öberg var före olycksfallet frisk och hade en kraftig fysisk kondition. Efter olycksfallet har han icke kunnat återtaga sitt arbete. Han har däremot, i den mån han förmått, på prov deltagit i en omskolningskurs. Han måste emellertid alltjämt anses såsom helt arbetsoförmögen i sitt tidigare yrke.

Svårigheten att konstatera sambandet mellan olyckshändelsen i militärtjänsten och Öbergs lidanden torde väsentligen bero på att undersökningen icke från början inriktades på att orsaken kunde vara att finna i ett olycksfall, och att skallskadan därför ej genast blev röntgenfotograferad. Att en sådan undersökning icke gjordes har tydligen berott på att Öberg icke för läkarna berättat om olycksfallet, och detta i sin tur har berott på att Öberg lidit av en — för skallskador typisk — minnesförlust. Han berättade sålunda icke om olycksfallet vare sig för sin hustru efter hemkomsten eller för läkarna på regementets sjukstuga den 2 september eller på Umeå lasarett. Vid dessa undersökningar förelåg alltså ingen direkt anledning att antaga, att skallskada förelåg. I stället ifrågasatte och antecknade läkaren vid undersökningen den 2 september, att Öberg »haft attacker av epileptiform typ» och att han »sista veckan» haft fyra sådana attacker. Härmed avsågs tydligen de illamåenden med yrsel och kräkningar etc. som Öberg haft efter skallskadan. En senare gjord EEG-undersökning av Öberg utvisar emellertid enligt läkarintyg inga epileptiska fenomen. Själv har Öberg icke före olycksfallet förmärkt några anfall eller liknande tillstånd som kan vara av epileptisk natur. Ett flertal arbetskamrater till Öberg har — i intyg som kommer att inlämnas till vederbörande utskott men icke var kända för riksförsäkringsanstalten eller försäkringsrådet vid deras avgörande — betygat, att de arbetat tillsammans med Öberg sedan femton år tillbaka och att de under dessa år aldrig någonsin iakttagit några epileptiska anfall eller över huvud taget några sjukdomssymtom hos Öberg före olycksfallet. Öberg,

som varit medlem i erkänd sjukkasse, har under tiden den 1 juli 1937—2 september 1951 icke erhållit någon sjukhjälp från sjukkassan.

Den 26 januari 1952 blev Öberg röntgenfotograferad på Umeå lasarett. Därvid fann man, enligt läkarintyg, »en liten stjärnfraktur framtill i pannbenet, som fortsatte nedåt med en frakturlinje mot sinus frontalis». I intyget anföres vidare, att det vore synnerligen svårt att radiologiskt bedöma en dylik frakturs ålder, men förklaras på skäl som utvecklas i intyget, att man måste »misstänka att frakturen är av sent datum för att inte säga tillräckligt försäkrad».

Av numera lämnade intyg framgår vidare, att Öberg före olycksfallet varit en synnerligen nitisk och ambitiös elektriker, men att han därefter icke förmått utföra sitt vanliga arbete, utan att han de korta tider, då han över huvud kunnat arbeta, uteslutande sysselsatts med lätta arbeten under förkortad daglig arbetstid. Av personer i kommunal förtroendeställning i Öbergs hemort intygas vidare, att Öberg fört en i allo hederlig vandel, gjort sig känd som en god och ambitiös arbetare och i övrigt förtjänar de bästa vitsord. Under en omskolningskurs hösten 1954 var han elevernas förtroendemän.

Till följd av olycksfallet och då han efter den 17 januari 1953 ej erhållit ersättning enligt militärsättningsförordningen har Öberg tvingats att förbruka sina egna besparingar. Hans hustru har nödgats taga arbete utom hemmet för att försörja Öberg och familjen i övrigt.

Det kan icke vara riktigt, att den som i likhet med Öberg tvångsvis inkallas till militärtjänstgöring och som drabbas av olycksfall i tjänsten skall icke blott bli fysiskt lidande under en obestämd framtid utan också nödgas att för sitt dagliga uppehälle förbruka sina hoparbetade besparingar och ändock till sist bli tvungen att lita till fattigvården.

Det synes oss framstå såsom uppenbart, att Öbergs alltjämt kvarstående besvär icke härrör från någon epileptisk eller annan sjukdom från tiden före olycksfallet utan från den skallskada han ådrog sig vid fallet mot landgången. Öberg bör därför försäkringsrådets lagakraftvunna beslut beredas ersättning enligt militärsättningsförordningen.

Här må ytterligare erinras om följande. Enligt 3 § 1 mom. militärsättningsförordningen i dess lydelse fr. o. m. den 1 januari 1955 skall, därest värnpliktig, som ådragit sig skada, varit utsatt för olycksfall, orsakssamband anses föreligga mellan olycksfallet och skadan, såvida icke övervägande skäl talar däremot. Denna bevisregel gäller visserligen icke för äldre fall, d. v. s. då skadan inträffat före den 1 januari 1955. Andra lagutskottet har emellertid i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 35 vid 1954 års riksdag i fråga om viss annan ersättning enligt militärsättningsförordningen uttalat, att de genom ändringarna 1954 genomförda gynnsammare bestämmelserna kunde ge anledning till omprövning efter skälighet i fall där ersättning ej kunnat utgå enligt gällande bestämmelser och detta tett sig såsom i det enskilda fallet obilligt.

Det föreliggande fallet är just ett sådant, där det ter sig såsom obilligt, att ersättning ej utgår. En orimlig bevisbörda har lagts på den skadade värnpliktige. En omprövning bör därför nu ske under riksdagens medverkan.

Av för utskottet tillgängliga handlingar framgår bl. a., att Öberg numera, efter omskolning till installationselektriker, den 1 juli 1955 återgått i lättare arbete i detta yrke hos Robertsfors aktiebolag. Vidare inhämtas, att Öberg i december 1954 undergått förnyad röntgenundersökning å karolinska

sjukhuset under professorn K. Lindbloms ledning. Såsom slutsats av denna undersökning uttalas, att en fraktur icke kan kategoriskt uteslutas i förevarande fall.

Utskottet. Vid den prövning utskottet ägnat den föreliggande ersättningsfrågan har utskottet under hänsynstagande till olika på frågan inverkan omständigheter funnit det vara med billighet förenligt, att Öberg beredes viss gottgörelse av statsmedel jämväl för tiden efter den 17 januari 1953, då den författningsenliga ersättningen från riksförsäkringsanstalten upphörde att utgå. Öbergs tillfrisknande har numera fortskridit så långt, att han efter omskolning i sitt gamla yrke förmått inträda i arbete såsom installationselektriker, men hans krafter har likväl inte tillåtit honom att återgå till den förutvarande mera krävande sysselsättningen som linjeelektriker.

Viss betydelse synes även böra tillmätas utfallet av den å Öberg senast företagna röntgenundersökningen, enligt vilken möjligheten av en skullfraktur icke torde kunna kategoriskt uteslutas. Slutligen kan utskottet inte bortse från de i motionerna lämnade upplysningarna rörande de svårigheter i ekonomiskt avseende, som för Öberg blivit en följd av olycksfallet.

Vad angår frågan i vilken form gottgörelse bör beredas Öberg har utskottet stannat vid att föreslå, att Öberg tillerkännes ett engångsunderstöd avseende tiden från den 17 januari 1953 fram till tidpunkten för omskolningens slut sommaren 1955. Beloppet av detta engångsunderstöd finner utskottet lämpligen böra bestämmas till 3 000 kronor eller i runt tal det belopp, som skolat tillkomma Öberg, därest livränta efter en invaliditetsgrad av 25 procent utgått under motsvarande tidrymd. Beloppet i fråga bör utbetalas med anlitande av anslaget till Diverse pensioner och understöd m. m.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 67 och II: 91, medgiva, att till John Frithiof Öberg, Robertsfors, må från anslaget till Diverse pensioner och understöd m. m. utbetalas ett engångsunderstöd av i ett för allt 3 000 kronor.

Stockholm den 8 november 1955

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Närvarande: se under utlåtandet nr 168.